

vor sposobnošću raspravljanja, ne tvoreći pretpostavke kao počela, nego kao istinske pretpostavke, kao stepenice i zaletе; da krenuvši prema nepretpostavljenom početlu sveukupnosti njega dotakne, potom boraveći kod onoga, što je u njemu, tako silazi k kraju, ne rabeći ništa osjetno, nego same forme po sebi i u njima, i završava kod formi.« Tako dijalektika sadrži dvostruku analizu, da se od hipoteza uzdigne k prvom početku svih stvari, a potom da po prijašnjim redovima od njega silazi. Najsjajnije primjere za to nalazimo često kod platoničara, a posebno kod Damascija.

Ne smije se misliti da je ta analiza onaj dvostruki dokaz peripatetičara: τοῦ ὅτι καὶ τοῦ διότι¹⁸ – koje zovu dokazom *da nešto jest i zbog čega jest*. Tvrde da time biva dvostruko napredovanje, naime: od učinaka k uzrocima i od uzroka k učincima. To su, međutim, dva jednostavna silogizma, a ne napredovanje na temelju mnogih i uzroka i učinaka koji su si izmjenično koordinirani i podređeni. Nigdje o tome Aristotel ništa nije spomenuo. Averroes je više vidio nešto poput sjene te stvari; čini se da je dao ime toj metodi i poretku nauka.

No Platon kaže da prvo napredovanje ne biva toliko od učinaka, koliko od hipoteza, bez sudjelovanja ičega osjetilnog, samo pomoću ideja i likova. Cijelu tu stvar šire objašnjavajući u 7. knjizi, između ostalog, piše: »Tako kad se netko prihvati samog raspravljanja, te bez pomoći svih osjetila govorom kreće prema onom samom što jest svako pojedino i ne odstupi prije nego samim mišljenjem dohvati ono što je dobro samo, taj je tada na granici onog inteligibilnog.« To napredovanje on naziva dijalektikom: »Što, dakle, ne zoveš li to napredovanje dijalektikom?« To

¹⁸ Usp. ARIST. A Po. 78b.14.